

**SANDA GOLOPENȚIA. *Româna globală*. –
Fundatia Culturală „Secolul 21”, 2009, 160 p.**

Limba română vorbită în afara României

Este veche studierea de către lingviști, sociolingviști și etnologi a limbii românilor din stânga Prutului, a celor din Transnistria, a românilor din Transilvania, Muntenia și cu deosebire din Moldova, care au migrat, începând cu secolul al XVIII-lea, spre est în căutare de bune condiții pentru agricultură, a ardelenilor care au emigrat, începând din 1890, în Statele Unite și Canada. Avem studii docte despre vorbitorii dialectelor sud-dunărene (aromân, meglenoromân și istroromân). Alte probleme au apărut lingviștilor o dată cu emigrarea unor grupuri de români înspre statele occidentale după Al Doilea Război Mondial și apoi din 1970, iar după 1989 cu emigrația economică în țări ca Spania, Italia, Israel, Portugalia, Anglia. Articolul *Romanian diaspora* din Wikipedia (27.VII. 2008) consemnează, în ordinea mărimii grupurilor de români, că diaspora românească numără între 3 700 000 și 6 000 000, români existând în Ucraina, S.U.A., Spania, Italia, Germania, C.S.I. (Rusia, Kazahstan), Canada, Serbia, Franța, Marea Britanie, Israel, Austria, Turcia, Grecia, Suedia, Bulgaria, Venezuela, Portugalia, Argentina, Slovacia, Ungaria, Noua Zeelandă, Belgia, Japonia, Danemarca, Olanda, Brazilia.

Există o preocupare mai largă, a unor organisme internaționale, pentru repercusiunile lingvistice ale fenomenului globalizării. Pentru fenomenul românesc arată preocupare și Sanda Golopenția, cea

mai recentă lucrare a sa în acest domeniu fiind *Româna globală* (Fundatia Culturală „Secolul 21”, 2009, 160 p.). Problema ar fi interesat-o în mod cert și dacă se afla în România, însă faptul că din anul 1982 s-a stabilit în S.U.A., unde a fost, până în 2010, profesoară la Universitatea Brown, s-a constituit într-un atu în plus. Să adăugăm, totodată, că are tradiții de acest gen în familie, tatăl său, Anton Golopenția, cercetând, împreună cu o echipă a Institutului Central de Statistică, între decembrie 1941 și februarie 1944, pe românii stabiliți între Bug și Doneț, lucrare apărută târziu, în 2006, cu titlul *Românii de la est de Bug* (I-II), sub îngrijirea Sandei Golopenția. Mai amintim că Anton Golopenția a editat, în 1943, împreună cu C. Constante, *Românii din Timoc. Culegere de izvoare*.

Autoarea este preocupată de modul de funcționare pe glob a limbii române, fiindcă „în prezent fiecare limbă are în afara destinului ei regional sau național și un destin global; iar fiecare vorbitor al unei limbi se situează într-un context global pe care viața îl va împinge să-l trăiască sau nu în vorbirea limbii materne sau a altor limbi”. Este un studiu privind „imaginea globală a unei limbi de dimensiune mijlocie, pulsarea ei în lume”, în care sunt examinate poziția de subordonare a limbii și a vorbitorilor ei într-un alt stat, gradul de subordonare, „numărul de vorbitori de română în alt stat, gradul de rezistență

a limbii”. Se adaugă probleme esențiale, ca dreptul la școli și la biserică, rolul educației în limba minoritară fiind esențial. La acest capitol sunt amintite situații dramatice prin care au trecut vorbitorii limbii române în Rusia și Ucraina, unde – scrie Sanda Golopenția – „rusificarea a comportat episoade molierești de *Școală a nevestelor*, în care copiilor li s-a inoculat ideea că moldovenii nu sunt români, că și ei și limba lor sunt de origine slavă, că limba pe care o vorbesc nu a cunoscut scrierea până la înființarea R.A.S.S. Moldovenești, că învățătorii, care predau după manuale tipărite cu litere latine sunt unelte ale imperialismului românesc”. Un raport al OSCE, din iunie 2005, a constatat că în Transnistria „părinții care își înscriu copiii în una din școlile care oferă un program de învățământ ca în Moldova, folosind alfabetul latin, riscă să fie amenințați de serviciile regionale de securitate și să-și piardă posturile. A trimite copiii în una din cele 33 de școli transnistrene care predau în limba lor maternă cu alfabet chirilic nu este o alternativă, întrucât școlile folosesc o programă depășită și manuale din perioada sovietică.”

Studiul doamnei Sanda Golopenția nu se adresează doar lingviștilor, ci și altor factori chemați să cerceteze starea limbii române în mediile amintite mai sus, adică instituțiilor de acțiune practică ale Institutelor Culturale Române, consulatelor, ambasadelor Ministerului de externe, demografilor, sociologilor, istoricilor, lectoratelor din 25 de state din Europa, Asia și America.

Româna globală, temeinic studiu despre limba vorbită în diasporă, despre

răspândirea și folosirea limbii române pe glob, se adaugă altor lucrări ale autoarei, precum *Les voies de la pragmatique* (Standford, 1988), *Voir de didascalies*, în colaborare (Toulouse-Paris, 1994), *Intermemoria – Studii de pragmatică și antropologie* (Cluj, 2001), *Chemarea mâinilor negative* (București, 2008), *Limba descântețelor românești* (București, 2007), *Emigranții Carter* (București, 2008), celor peste 200 de studii, apărute în S.U.A., Franța, România, Italia, Belgia, Portugalia, Spania, Africa de Sud și Mexic, toate recomandând-o ca o specialistă de prim ordin în domeniul lingvisticii, semioticii literare, antropologiei, sociologiei. Adăugăm meritele sale mari în editarea operei părinților săi Anton Golopenția și Ștefania-Cristescu Golopenția.

Operă pentru care a primit o serie de importante recunoașteri: Premiul Fundației Culturale Române pe anul 2000, Premiul Fundației Gheorghe Ursu (2002), Premiul Fundației Copy.ro (2002) pentru editarea volumului Anton Golopenția, *Ultima carte*, Premiul „Punctul 12 al Proclamației de la Timișoara” pentru anul 2007, Diploma „Meritul Academic” (2008). Este doctor honoris causa (Universitatea de nord, Baia Mare, 2007), cercetător asociat la Laboratoire Lettres, Langages et Arts și membru inițiator al proiectului electronic DRAMA (universitatea Toulouse-le-Mirail).

Dr. IORDAN DATCU
(București)